

**SUMATIF AKHIR SEMESTER
SMA POMOSDA TANJUNGANOM NGANJUK
TAHUN PELAJARAN 2023-2024**

MATA PELAJARAN : BAHASA JAWA
KELAS / PROGRAM : XI / MIPA-IPS
HARI/TANGGAL :
WAKTU : 60 MENIT
SIFAT : TUTUP BUKU
PENGUJI : AIDA MUSLIKAH ROSADI, S. Pd.

NAMA PESERTA	:
KELAS	:
NO. PESERTA	:
NO. ABSEN	:

PETUNJUK KHUSUS

KODE SOAL:

- (PG-1) ○ : Pilihan Ganda 1 (Satu) Jawaban Benar, dengan memberi tanda silang (X)
(PGK- L1) □ : Pilihan Ganda Komplek Lebih dari 1 (satu) Jawaban Benar, dengan memberi tanda silang (X)
(PGK-BS-1) : Pilihan Ganda Komplek Benar Salah 1 (satu) pernyataan, dengan memberi tanda centang (✓)
(PGK-BS-L1) : Pilihan Ganda Komplek Benar Salah atau sejenisnya Lebih dari 1 (satu) pernyataan, dengan memberi tanda centang (✓)
(MJDK) : Menjodohkan jawaban dengan menuliskan angka/huruf.
(IJS) : Isian Jawaban singkat
(U) : Uraian

Geguritan ing ngisor iki kanggo mangsuli pitakon nomer 1-3.

Wacanen geguritan “Sekolahanku” kanthi jeruning ati!

Sekolahanku

dening: AEMER

Sekolahanku...

panggonan anggonku golek ngelmu,
panggonan anggonku laku akhlakku,
diwulang dening Bapa-ibu Guru.

Sekolahanku...

sinau, maca buku,
ing panggonan iki,
aku diajari supaya karo wong tuwaku kudu bekti.

Ing panggonan iki,
aku diajari supaya bisa trampil,
supaya bisa mandhiri,
supaya tan ana rasa getun ing tembe buri

Ing panggonan iki,
aku diajari marang kanca aja sreji,
diparingi garapan kanggo gladhen,
kanggo sangu urip ing tengahing bebrayan.

Aku percaya...

sanajan abot kudu dilakoni,
kabeh mau kanggo kepentingan pribadhi,
kareben ngesuk dadi wong kang aji,
miguna tumrap bangsa lan nagari.

1. **(PG-1)** Miturut geguritan kang katulis ing dhuwur, prayogane para mudha lan mudhi nduweni greget anggane golek ngelmu kanggo sangu ing tengahing bebrayan. Bisane trampil, mandhiri, apik akhlake iku ora dumadakan dadine ananging kudu dibarengi proses. Pesen moral kang bisa kajupuk saka geguritan “Sekolahanku” yaiku
- (A) Para generasi kudu tumemen anggane sekolah tanpa nggatekake kahanan sakiwa tengene.
(B) Para generasi bisa nduweni patrap kang apik lan trampil kanthi dumadakan tanpa nengenake sinau.
(C) Dadi generasi kudu bisa nyaingi kancane supaya bisa unggul tinimbang liyane.

- (D) Generasi kang aras-arasan bakal antuk kabagyan ing tembe mburi.
 (E) Para generasi kudu duwe greget anggone ngayahi lakon sanajan abot supaya getun ora bakal dumadi.
2. **(PG-1)** Salah sijine struktur lair geguritan yaiku panyitra. Ing pada katelu geguritan "Sekolahanku" iku nggunakake panyitra
- (A) Pandeleng lan pangrunu
 (B) Panindak lan pangganda
 (C) Panindak lan pangrasa
 (D) Pangrasa lan pandeleng
 (E) Pangrasa lan pangganda

Wacan ngisor iki kanggo mangsuli pitakon nomer 3-5.

Upacara adat tingkeban dianakake nalika calon ibu nggarbini pitung sasi. Ancase yaiku kanggo kaslametan calon bayi lan ibune utawa kanggo kang sipate tolak balak. Rerangken acara tingkeban luwih akeh tinimbang upacara ngupati. Urut-urutane yaiku siraman, nglebokake endhog pitik kampung ing jero kain calon ibu dening calon bapak, salin rasukan, brojolan, medhot lawe, mecahake wajan lan gayung, nyolong endhog lan pungkasan kendhuren.

3. **(PG-1)** Apa sebabe tingkeban dipengeti nalika jabang bayi umur pitung sasi?
- (A) Awit nalika jabang bayi umur 7 wulan wis bisa dioperasi sesar.
 (B) Awit nalika jabang bayi umur 7 wulan wis bisa diarani bayine wis tuwa.
 (C) Awit nalika jabang bayi umur 7 wulan wis bisa kalairake kanthi sampurna.
 (D) Awit nalika jabang bayi umur 7 wulan si jabang bayi wis disebulake ruh.
 (E) Awit nalika jabang bayi umur 7 wulan iku wis duweni raga sing sampurna.
4. **(PG-1)** Sing ditindakake nalika adicara brojolan ing upacara tingkeban yaiku
- (A) Nglebokake klapa gadhing enom
 (B) Medhot lawe utawa lilitan benang (janur)
 (C) Mecaahake wajan lan gayung
 (D) Nyolong endhoge tanggane
 (E) Kendhuren ngundang wong sakampung
5. **(PG-1)** Salah sawijine pangajab dianakake upacara tingkeban kasebut yaiku ...
- (A) Supaya jabang bayi lair kanthi slamet
 (B) Supaya calon Ibu tansah pinaringan kasarasan
 (C) Supaya apa kang dikarepake calon ibu bisa kasil
 (D) Supaya calon Ibu lan bayi tansah pinaringan kaslametan
 (E) Supaya kabeh kulawarga kali sing bebaya nir ing sambikala

Wacan iki kanggo mangsuli pitakon nomer 7-9.

Kanggo upacara selapanan putune minggu ngarep, simbah mbutuhake jajan iwel-iwel. Dene takeran resep e kang di enggo yaiku sekilo glepung ketan, siji setengah klapa gedhe kang ura tuwa/enom banget, gula klapa/jawa 750 gr lan uyah sak cukupe. Resep semono, bisa kanggo iwel-iwel 55 bungkus cacahe.

6. **(PG-1)** Pirang resep kang di butuhake simbah yen simbah arep nggawe iwel-iwel 440 bungkus?
- (A) 7 resep
 (B) 8 resep
 (C) 9 resep
 (D) 10 resep
 (E) 11 resep
7. **(PG-1)** Saka resep iwel-iwel kasebut, yen simbah arep nggawe iwel-iwel 330 bungkus, mbutuhake pirang butir klapa?
- (A) 5 butir klapa
 (B) 6 butir klapa
 (C) 7 butir klapa
 (D) 8 butir klapa
 (E) 9 butir klapa
8. **(PG-1)** Isih saka resep iwel-iwel e simbah, yen simbah ngersaake nggawe iwel-iwel cacah 330 bungkus. Yen sekilo gula jawa regane Rp16.000,-, sepira ragat kang di butuhake Simbah kanggo tuku gula jawa?
- (A) Rp70.000,-
 (B) Rp71.000,-
 (C) Rp72.000,-
 (D) Rp73.000,-
 (E) Rp74.000,-

9. (MJDK) Golekana pasangan kang trep miturut pangerten lan jenenge upacara adat!

1. Upacara wong Hindu kanggo mbalekake arwah leluhur menyang papan asale.	A. Ruwatan
2. Upacara adat Banyuwangi kanggo mujudake rasa syukur awit saka kasil panen.	B. Tingkeban
3. Upacara adat kang ancasa kanggo mbebasake wong utawa wewengkon saka ancaman bebaya.	C. Midodareni
4. Upacara adat kang dianakake ing wayah bengi kanthi ancasa supaya temanten putri katon manglingi.	D. Ngaben
5. Upacara adat kang dianakake nalika kandhutan Ibu umur pitung sasi.	E. Kebo-keboan

Tanggap wacana (Pidhato) ing ngisor iki kanggo mangsuli pitakon nomer 10-12.

Assalamu'alaikum Warahmatullah Wabarakatuh.

Kawilujengan saha kabagaswarasan mugé tansah ajiwa kasarira dhumateng panjenengan sedaya dalasan kula.

Rama Kiai Tanjung ingkang satuhu kula bekteni saha Ibu,

Ustadz Hendry Eko Aridonan minangka Kepala Pawiyatan SMA POMOSDA ingkang dhahat kinurmatan

Ustadz/ Ustadzah ingkang kula kurmati

Kadang kula sepuh kelas XII (kalih welas) ingkang kula tresnani

Saha para lenggah ingkang bagya mulya.

Minangka purwakaning atur sumangga kita sesarengan ngaturaken puja lan puji syukur ing ngarsanipun Gusti Ingkang Maha Agung, ingkang sampun paring kanugrahan, rahmat, sarta hidayahipun dhumateng panjenengan sedaya dalasan kula, satemah ing kalenggahan enjing punika kula lan panjenengan sedaya saged makempal kanthi pinayungan karaharjan lan kabagaswarasan.

Kadang kula kelas kalih welas ingkang kula tresnani, ingkang sekedhap malih badhe nilaraken bangkuning pawiyatan SMA POMOSDA menika. Saaestunipun awrat, kula minangka sesuluh kelas sedasa saha sewelas ngaturaken panampi atur pepisahan saking kadang kelas kalih welas, awit para kadang santri kelas kalih welas sampun kula anggep sadherek piyambak ingkang sapunika badhe nilaraken pawiyatan ingkang kita tresnani. Nanging kados pundi malih, kados ingkang sampun dipunaturaken wakil kadang kelas kalih welas, bilih wonten pepanggihan tamtu badhe wonten pepisahan. Kula panjenengan sami naming manungsa limraha boten kuwawi nyelaki pepesthening Gusti Ingkang Maha Agung.

Kadang kelas kalih welas ingkang kula tresnani, kula minangka wakil saking kelas sedasa saha kelas sewelas ngaturaken agunging panuwun dene para kadang kelas kalih welas sampun ikhlas nyukani bimbingan ugi dukungan ingkang ageng paedahipun. Kula boten saged atur lelantu punapa-punapa, kejawi naming atur puja-pudyastuti wonten ngarsaning Pangeran mugé sadaya amal kasaenan mas ugi mba kelas kalih welas pikantuk lelantu ingkang murwat saking Gusti Ingkang Maha Agung. Kula naming saged dedunga mugya ingkang anggadhahi penggalih nglajengaken wonten ing pawiyatan sageda katampi, lan ingkang badhe langsung nyambut damel sageda tumunten pikantuk padamelan ingkang trep kaliyan ilmu ingkang sampun kaudi wonten ing bangkuning pawiyatan menika.

Para lenggah ingkang kinurmatan, cekap semanten atur panampi pamitan menika, menawi wonten kiranganipun atur kaladuking wicanten, kula tansah nyuwun agunging samudra pangaksami. Nuwun.

Wassalamu'alaikum warahmatullah wabarakatuh.

Sumber: www.sastrajawa.com

10. (PG-1) Teks tanggap wacana ing dhuwur nuduhake ing adicara

(A) Pambagya temanten

(B) Pambagya tingkeban

(C) Kumpulan karang taruna

(D) Pengetan kamardikan

(E) Pepisahan kelas rolas

11. (PG-1) Tata urutane tanggap wacana ing dhuwur sing trep yaiku

- (A) Salam pambuka, pambuka, panyapa, surasa basa, pangarep-arep, wusana, salam panutup
- (B) Salam pambuka, pambuka, panyapa, surasa basa, wusana, pangarep-arep, salam panutup
- (C) Salam pambuka, panyapa, pambuka, surasa basa, pangarep-arep, wusana, salam panutup
- (D) Salam pambuka, panyapa, pambuka, pangarep-arep, surasa basa, wusana, salam panutup
- (E) Panyapa, salam pambuka, pambuka, pangarep-arep, surasa basa, wusana, salam panutup

12. (PGK-BS-L1) Andharan ngisor iki wenehana tandha centang (v) miturut teks tanggap wacana ing dhuwur!

Andharan	Bener	Luput
1. Sesorah kaaturake dening santri kelas rolas		
2. Kadang kelas sewelas lan sepuluh ndongakne muga kadang kelas rolas bisa kasil pangajabe		
3. Wali santri kelas rolas uga kalebu para lenggah ing acara kasebut		
4. Basa kang digunakake ing sesorah yaiku basa krama alus		
5. Acara dilaksanakake ing wayah awan		

13. (PG-1) "Puput pepuntoning adicara, wus dumugi paripurnaning gati."

Ukara iku mathuke digunakake ing perangan

- (A) Pambuka
- (B) Atur pakurmatan
- (C) Isi
- (D) Rantaman adicara
- (E) Atur panutup

Kanggo mangsuli pitakon nomer 14.

- (1) swara lan lagu pocapan cetha
- (2) swarane kudu banter supaya kabeh krungu
- (3) ngobahake awak kanggo narik kawigaten
- (4) nggatekake tata rakite ukara kang becik
- (5) nggunakake unggah-ungguh basa kang becik
- (6) anggone micara ora ngambra-ambra, singkat, padhet, lan nduweni bobot isi

14. (PG-1) Bab-bab kang kudu digatekake nalika nindakake tanggap wacana dituduhake ing nomer

- (A) (1), (2), (3), (4)
- (B) (1), (3), (4), (6)
- (C) (1), (3), (5), (6)
- (D) (1), (4), (5), (6)
- (E) (1), (4), (6), (5)

15. (PGK-BS-L1) Andharan ngisor iki wenehana tandha centang (v) miturut unsur basa kang digunakake ing pranatacara lan tanggap wacana!

Andharan	Bener	Luput
1. Basa kang digunakake ing pranatacara lan tanggap wacana dicocogake karo pamiarsane		
2. Ing pranatacara bola-bali nggunakake ukara pakon		
3. Ing tanggap wacana nggunakake ukara andharan		
4. Pranatacara lan tanggap wacana bola-bali wicara ing saben miwiti lan mungkasi sawijining acara manut susunane acara		
5. Kekarone ora nggunakake ukara panyapa		

16. (PG-1) Bakuning ayahan pranatacara, minangka sopir/ kusir ing pasamuhan. Tegese

- (A) Ing upacara iku akeh paraga kang nyengkuyung minangka penumpang
- (B) Upacara bisa kalaksanan kanthi rancak utawa ora, komandhone ing pranatacara
- (C) Ing upacara iku, pranatacara dadi sopir kendharaan
- (D) Ing upacara iku pranatacara nggawa titihan ing pasamuhan
- (E) Akeh paraga sing nyengkuyung pranatacara dadi sopir/kusir

17. (PG-1) Para rawuh ingkang kula kurmati, ing wekdal punika Bapa Prasetya nampi kanugrahaing Gusti kang Murbeng Dumadi, keng putra kinasih Kusumaning Ayu Dyah Puspita Harumingtyas sampun nambut silaningakrami kalawan

Sang Kusumaning Bagus arga Putra Dewa, putra panjenenganipun Bapa Puja Sentika, mijil saking tlatah Kartasura Hadiningrat.

Pethilan atur pambagya kasebut dhapak ing acara

(A) Pasrah pinampi jabatan	(D) Pengaosan Desa
(B) Pepisahan siswa	(E) Manten
(C) Karang taruna	

Pethilan geguritan ngisor iki kanggo mangsuli pitakon nomer 18.

PITUTUR LUHUR
dening : Rama Kiai Tanjung

Pitutur luhur budaya jawa
Kowe kabeh aja padha lali
Cekelen sing tumemen
Aja dadi wong kang ngalem

Aja cidra mundhak cilaka
Aja cidra ing janji
Aja drengki wong urip sak bumi

Aja dumeah aja getunan
Aja golek menange dhewe
Aja dumeah aja getunan
Aja golek menange dhewe
Aja nggugu karepe dhewe
Aja golek "wah" mengko dadi owah

Aja ketungkul marang kalungguhan
Kadonyan lan kemareman
Kadonyan lan kemareman
Wes akeh wong kuminter
Aja kuminter mundhak keblinger
Dadi wong goleko bebener
....

18. **(IJS)** Sawise maca geguritan ing dhuwur, banjur golekan tegese tembung-tembung ing ngisor iki ing basa Indonesia!

a. Tumemen = ...	d. Drengki = ...
b. Cilaka = ...	e. Kuminter = ...
c. Ngalem = ...	

19. **(IJS)** Miturut piwulangan kang wus diandharake ing kelas babagan pranatacara lan pidhato, coba elingana jeneng liyane saka MC ing basa Jawa yaiku

Wangsulan:

20. **(IJS)** Coba elingana uga jeneng liyane saka pidhato yaiku

Wangsulan: